

Բ Ա Ն Ա Ս Է Ր

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ե Ի Գ Ր Տ Ա Կ Ա Ն

է ՏԱՐԻ 1905	Տարեկան՝ 15 ֆր. = 6 ուր. = 3 դոլար :	ՄԱՐՏ թիի 3
----------------	---	---------------

ՍՊԱՆՆՈՑ ՅԱՆՈՒ ՓԱԳԱՌՈՐԻՆ

ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ի Ե Ր Օ Շ Ի Ն Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր Ի Ն Հ Ե Տ

(Բոլորովին անծանօթ մնացած)

Պարխարանակ ազգայիններէն պ. Պողոս Չուպուքճեան իմ մասնաւոր խնդրանքիս համաձայն այցելելով Ապանիայի Բարսելոնա քաղաքին մատենադարանը՝ հետեւեալ հինգ փաստաթղթերը գտած եւ օրինակած է ինձ համար : Այս փաստաթղթերը, ինչպէս կը տեսնուի, գրուած են ժամանակին պաշտօնական լեզուով — լատիներէն, — եւ ղրկուած են Արագոնի թագաւոր Յակոբ Բ-ի կողմէ մեր Սշին թագաւորին եւ այլ իշխաններու : Լատիներէն բնագիրները հայերէնի վերածելու եւ ծանօթութիւններով ճոխացնելու աշխատութիւնը կատարեց՝ դարձեալ իմ խնդրանքով՝ թերթիս հմուտ աշխատակիցը Դերասպայժառ Յովհաննէս վ. Միսքճեան. հեղինակ լատինահայ եւ հայալատին երկու ընդարձակ բառարաններու, որոնք տպուած են Հռոմի մէջ :

Պէտք եմ յայտնել, որ պ. Պ Չուպուքճեանի գտած այս հինգ փաստաթղթերն իսկական բնագիրներ չեն եւ չեն ալ հրնար ըլլալ, այլ ղրկուած թղթերու պատճեններ են, որոնք ուրիշ թղթերու պատճեններու հետ պահուած են մասնաւոր տետրերու մէջ :

Այս թղթերէն երեքը (Ա., Դ եւ Ե) Յակոբ Բ-ի կողմէ Սշին թագաւորին ղրկուած ձերբու ազատ կերպով կրիկիա հայցնելու մասին գրուած են : Բ թուղթը խնդրանք մըն է, թեկզի կոյսին մատուցներէն ստանալու համար. իսկ Գ թուղթը բարեկամական նամակ մըն է, որով Յակոբ թագաւորը մեր Սշին թագաւորին կը ծանուցանէ ձերբ եւ ուրիշ թանկագին զարդեր ղրկած ըլլալը :

Այստեսակ փաստաթղթեր անշուշտ չափ կը գտնուին զանազան մատենագարաններու մէջ եւ մասնաւոր անասուններու քով, սակայն գծրախտաբար կը մնան անծանօթ։ Անծանօթ ուրիշ փաստաթղթեր պիտի գտնենք ընթերցողներս « Լեւոն Ն. Լուսինեան » աշխատութեանս մէջ ալ։

Այստեղ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ թէ՛ Դեր. Յ. Վ. Միսք-ճեանին եւ թէ՛ պ. Պօղոս Չուպուքճեանին, որոնք չմերժելով խնդիրքս՝ երախտապարտ կացուցին զիս։

Կ Յ. Բ.

I.

Jacobus etc. Fideli nostro Raymundo Fivellerii baiulo Barchinone etc. Cum nos ad preces nobis literatorie factas per illustrem Regem Armenie concesserimus quod fidelis noster Micheletus Marqueti possit de terra nosta extrahere et ad ipsum regem ducere sex equos et quatuor equas. Idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus super extrahendis per dictum Micheletum equis et equabus predictis nullum impedimentum vel obstaculum apponatis presentes vero quas post duos menses a data presentium subsequentes minime valere volumus in extractione dictorum equorum et equarum per vos precipimus retineri. Data Barchinone XVI kalendas Madii anno Domini MCCC nonodecimo.

(R. 216, f. 129.)

II.

Illustri et magnifico principi amico nostro karissimo Onssino Dei gratia Regi Armenie. Jacobus etc. Serenitati vestre presentium serie notum fiat noviter ex fidedignorum relatis ad nostrum pervenisset auditum quod corpus beate Tecle virgine seu pars ipsius corporis habetur in partibus regni vestri. Sane cum in civitate Terrachone infra regni nostri limites situata metropolitana ecclesia sub ipsius beate Tecle titulo sit fundata cuius fundatio a predecessoribus nostris initium habuit ab antiquo anxi nos devotionis cura sollicita ut quia prefata metropolitana que multum honorabile est queque multa in his partibus antiquitatis prefertur adeo quod ab eius fundatione citra anni mille cc et ultra lapsi sunt ut certis comperitur scripturis intitulata est sub predictae virginis nomine aliqua de eius reliquiis in pretacta ecclesia haberentur ex quibus et vestra ac subditorum cunctorum declinantium ad has partes fidelium erga ipsam virginem de-

vocio augeretur, fides .eformaretur eique honor et reverentia intensius preberetur. Et si hoc vigilanter appetimus devote agimus quod est pium predecessorum nostrorum insequentes vestigia qui pie et devote antefatam metropolitanam ecclesiam sub nomine et honore prefate virginis fundaverunt. Igitur serenitatem et caram amicitiam vestram precordiali et intima affectione prout carius possumus deprecamur quatenus ob honorem not reveretiam omnipotentis Dei et exaltationem et gloriam predictae beate .Teclæ virginis attento quod nedum ad huiusmodi reliquias in his partibus verum etiam ad totum ipsius virginis corpus erga partes ubi ubi tumulatum quiescit harum partium fidelium incolarum devocio peraugebitur necnon ob specialem nostri gratiam et amore velitis et placeat vobis de reliquis predictae beate virginis aliquam magnam partem transmittere de qua nedum prefatam metropolitanam verum etiam alias cathedrales ecclesias et sufraganeas ornare et honorificare ad honorem et exaltationem domini nostri et predictae beate virginis ac devotionis incrementum nostri omniumque fidelium valamus. Et si forte sub districtu vestro prefatum corpus seu eius reliquie non habentur placeat serenitati vestre de his procurare habere totaliter cum effectu nobis ut premittitur transmittendis. Credentes circa hec his que Simon Salzeti subditus et fidelis noster lator presentium quem propter hoc ad vestram destinamus presentiam duxerit verbaliter referenda. Porro quia huiusmodi sanctuaria non sic honeste possunt per laycos sicut per clericos ministrari propterea duos clericos presbiteros viros utique honeste vite et conversationis laudabilis predictae Terrachone ecclesie beneficiatos ad partes vestras una cum dicto Simone providimus destinandos qui predictis reliquiis sub sigillo vestro devote recipiant easque honeste tractent et ad nos deferant simul cum nostro nuncio supradicto. Ex hoc quippe et Deo et predictae virgini gratum reddetis obsequium et bonorum que provide subsequantur operum efficiamini participes, nosque id vehementer habebimus placidum et reperiabimur vobis multum. In agendisque vobis placidis reputabimus per hoc specialius nos astrictus. Data Barchinone II nonis septembris anno Domini MCCCXIX.

(R. 245, f. 183 v. 184.)

նիա)՝ նախազկայունի յորջորջուեցաւ , եւ մարտիրոսուեցաւ Սեւեկիա քաղաքն մէջ Խաւրիոյ նահանգն 'ի Փոքր Ասիա : Թէպէտ ժամանակակից կը համարուի Պօղոս առաքելոյն , սակայն իւր վկայարանութեան մէջ չատ մը յետամտական գրոյցներ մուտ գտած են 'ի . եւ Դ. զարեբէն : (Մ. Թ.)

տեւի կ'ուզենք ! Եւ նախորդաց շաւղին՝ որոնք ամենայն պ'ուշտո-
սիրութեամբ վերոյասացեալ Մետրապոլիտական եկեղեցին հիմնած են
յանուն եւ 'ի պատիւ յիշեալ կուսին : Ուստի կ'աղաչենք Ձեր վեհա-
փառութիւնն ու անձկալի բարեկամութիւնը սրտագին սերտ սիրով իբր
Մեզի շատ պատուական բան մը՝ որպէս զի ամենալարողին Այ՛ փա-
ռացն եւ պատուոյն համար եւ վերոյիշեալ երանունի թեկզի կուսին
պայծառութեան ու փառաւորութեան համար, նկատելով որ այս կող-
մերը սոյնպիսի մասունքներուն առարմամբն եւս առաւել պիտի ծաղ-
կի զարգացայ բարեպաշտ ժողովրդեան ցերմեռանդութիւնն, ինչպէս
հոն ուր իւր ամբողջ մարմինը կը հանգչի միանգամայն Ձեր առանձին
շնորհին ու բարեսիրութեանն համար որ առ Սեզ՝ հաճէիք յիշեալ կուսին
մասունքներէն մեծ կտոր մը խաւրելու Մեզի՝ որպէս զի կարենանք
անով ո՛չ միայն վերոյասացեալ Մետրապոլիտական եկեղեցին՝ այլ
նաեւ ուրիշ Աթոռանիստ եւ վիճակակից եպիսկոպոսական եկեղեցիքը
ճոխացընել եւ վերապատուել 'ի փառս եւ 'ի պատիւ Տն Մերոյ Յի Քի
եւ յիշեալ երանունի կուսին, եւս եւ 'ի բարգաւաճեալ պաշտօնասիրու-
թեան Սեր ու բոլոր հաւատացելոց : Իսկ եթէ երբեք Ձեր պաւառին
մէջ յիշեալ կուսին մարմինը կամ մասունքները չգտնուին, բարեհաճի
Ձեր վեհափառութիւնն հոգ տանի ձեռք բերելու նոյնէն եւ Մեզի խաւ-
րելու՝ ինչպէս ըսինք, Ուստի կը խնդրենք որ այս լանիս նկատմամբ
ըստ ամենայնի հաւատք ընծայէք ինչ որ պատշաճ պիտի զատի բե-
րանացի զրուցելու Ձեզի մեր հաւատարիմ հզօտակն ու թղթաբերս
Սիմոն Սալադեոսի, զոր այս նպատակաւ Ձեր վեհափառութեանը կը
խաւրենք : Իայց որովհետեւ սոյնպիսի սրբազան մասունք չեն կրնար
ըստ պատշաճի զրկուիլ աշխարհականաց միջոցաւ՝ ինչպէս եկեղեցա-
կանաց ձեռօք . ուստի յիշեալ Սիմոնի հետ մէկտեղ կը խաւրենք Ձեր
կողմերն երկու քահանայք՝ որոնք պարկեշտ ու գովելի կենցաղավո-
րութեամբ օժտեալ՝ Թերրակոնայի եկեղեցւոյն հասութեաւոր եկեղեցա-
կաններէն են . ասոնք բարեպաշտութեամբ ընդունելով վերոյիշեալ
մասունքները Ձեր կնքովը վաւերացած եւ ամենայն յարգանքօք մեծա-
պատիւ մեծարելով Մեզի պիտի բերին մեր յիշեալ պատուիրակին հետ
'ի միասին : Այսպէս 'իւրք յիշաւ թէ՛ Այ՛ եւ թէ՛ յիշատակեալ կու-
սին ընգտնելի եւ հաճոյ պատիւ մեծարանք պիտի ընծայէք . եւ մաս-
նակից եւս պիտի ըլլաք ամէն կատարուելիք բարեգործութեանց .
Իսկ Մենք լիուրի հաճութիւն պիտի զգանք ու մեծապէս շնորհակալ
պիտի ըլլանք Ձեզի . վերջապէս առանձին կերպով Մենք զՄեզ երախտա-
գէտ պիտի համարինք Ձեր այսպիսի հաճոյակատարութեանն համար(1) :

Տուեալ 'ի Պարչելլոնա . 'ի 4 սեպտեմբերի յամի Տեառն 1319 :

(1) Շիտակը շատ սքանչելի նամակ մ'է այս, ճշմարիտ քրիստո-

III.

Illustri et magnifico principi amico nostro carissimo Onssino Dei gratia Regi Armenie. Jacobus eadem gratia etc. prosperorum incrementa successuum cum salute. Ex intime dilectionis constantia que inter vos et nos pullulare ab aliquibus citra temporibus incohavit quamque indissolubilitatis assumere et continuis actibus refflorere intimis desideriis affectamus vobis ut speciali amico statum vestrum et inclitorum liberorum vobis karissimorum proposuimus nunc et quandocumque se opportunitas se obtulerit intimare. Tenentes e firmo quod id sic vestris complacet affectibus sicut complaceret et nostris si de vobis ac illu tri domina Regina coniuge vestra prospera audiremus. Igitur presentium serie vestre magnificentie intimamus quod licet quartane febris discrasia nos sicut Deo placuit aliquo arripuerit tempore attamen faciente salutis actore ac eius pia operante gratia convalescentiam salutarem assumpsimus adeo quod sicut speramus in domino status noster incolumis reformabitur et restituetur pristinae sanitati. Status vero predictorum nostrorum liberorum per Dei gratiam consistit incolumis ac plena perfruitur sanitate. Serenitatem vestram attente rogantes quatenus dum se facultas obtulerit nobis statum vestrum et predictae domine regine coniugis vestre quem prosperum audire cupimus litteris vestris intimetis. Sane quia per Simonem Salzeti fidelem et subditum nostrum quem ad vos destinandum providimus equos duos et quedam jocalia licet exigua magnificentie vestre mittamus in signum vere amicitie et dilectionis sincere quam erga vos gerimus et gerere proponimus ea sicut ab amico placide mittuntur ut amicus placide acceptetis. Et si qua de regnorum nostrorum partibus vobis occurrerint placida ea quesumus fiducialiter requiratis. Nam votis vestris grats satisfaceremus atque promptis. Datum Barchinone II nonas septembris anno Domini MCCCXIX.

(R. 245, f. 183 v.)

Կեայ թագաւորի մը վայել եւ արժանի. փափաքելի էր մեզ ունենալ
 Կահւ մեր Օւին թագաւորին տուած պատասխանը: (Մ.թ.)

Հոյակապ եւ մեծափառ իշխանին՝ մեր ամենասիրելի բարեկ սմՕշինի՝
 շնորհիւն Աստուծոյ Հայոց Թագաւորին՝ Յակոբ Դոճին՝ շնորհիւ եւն,
 կը մաղթէ բիւր բարեյաջոյ յաջողութիւնք հանդերձ՝ անողջութեամբ,
 Սրտագին եւ հասարակած սէրն՝ որ ժամանակէ մ'ի վեր սկսած է Ձեր եւ
 Մեր մէջը բողբոջելու, եւ պոր անլուծանելի պահել եւ յարատեւ գործնքով
 նորէն ծաղկեցընել կը տենչանք՝ ի բոլոր սրտէ՝ այս անգամ՝ կը յորդորէ
 զՄեզ իմանալ Ձեր՝ իբր մտերի բարեկամի՝ որպիսութիւնն, խնայէս
 նաեւ Ձեր շատ սիրելի անուամբ հաւակացող առողջ վիճակը, վնաս
 ենք ուրեմն թէ բարեպաշտն առթիւ, կը ծանուցանէք մեզի Ձեր՝ անձին
 եւ Ձեր հոյակապ Տիկնոջ Թագուհւոյն (1) վրայոց բարեյաջող լուրերը՝ որ
 բանն անշուշտ թէ՛ Ձեր եւ թէ՛ Մեր փափաքանաց հաճելի պիտի ըլլայ,
 Արդ ներկայ թղթովս կը ծանուցանենք Ձեր՝ Վեպիականութեանը՝ թէ
 արչափ որ մեր ունեցած յորեքորեայ ջերմի անհանգստութիւնը ժամա-
 նակ չթողուց մեզի, ըստ կամայն Այ՛, մեր փափաքը կատարելու եւ
 գրելու Ձեզի, այսու ամենայնիւ անողջութեան Գարգեւատուն եւ իւր
 շնորհաց ազդեցիկ գործութիւնը պարգեւեցին Մեզի առողջարար կազ-
 արքութեմը, այնպէս որ կը յաւատնք՝ ի Տէր թէ մեր վիճակը արդ ասեղնէն
 յղջանդամ գտնուող ըստ ամենայնի՝ նարեկին քաջողջութիւններով՝ բա-
 րասրտեալքովի Մեր զաւակաց որպիսութիւնը փախք Այ՛, իշխան փառ կա-
 րարեալ առողջութիւն կը վաշեցնէ իրենց, Դարձեալ թախանմանօք մը
 ի խնդրենք Ձեր վեպիականութեանը՝ որ ի գէպ մամուլեղբիք՝ նամակագրու-
 ած անուցանելու զՄեզ Ձեր արպիտութիւնն, խնայէս նաեւ յոյժեալ Տիկին
 Թագուհւոյն Ձեր ամուսնոյն վիճակը, աննշարով յիշատ քաջաջ լուրեր
 իշխելու, Ձեր ընտանեաց որպիսութեան՝ նկատմամբ և Յաւարդ՝ ի վեպիական
 հաւատարմիկ հպատակ Սիմոն Սարգեաթի՝ պոր նախաջերնք աստ Ձեզ՝
 Կերկու, ձի եւ քանի մը գահարեղէն զարդարանք՝ կր լինարենք, Եւ իրենք
 թէպէտ պահանջեալ իրաներ հն, Ձեր վեպիականութեան համար, Եւ ասպայն
 այսու ամենայնիւ ի նշանակէ Հշմայիտ քարեկտմութեանը եւ անպակեղծ
 սիրոյն զոր տանինք առ Ձեզ եւ կ'ուզենք իսկ եւս ոտաւել հաստատուն
 պահել՝ ընդունեցէք զանոնք մարդասիրապէս իբր բարեկիր բարեկամէ
 մը զրկուած և Նթ՛ նաեւ մէր Տէրութեան կողմերը Ձեզի հաճոյական ի-
 բր գտնութիւն կը խնդրենք որ վստահարար ուզէք Մեզմէ, վասն զի Մեր

(1) Որ էր այս թուականին Յովհաննա-Իսին՝ Տարենտայ իշխանին
 Փիլիպպոսի գուսարը, բայց այն երկրորդ ամուսնութեանը որդի ունե-
 ցած ըլլալուն բնաւ յիշատակութիւն չգտանք, մինչդեռ աստիին ամ-
 մուսինէն՝ Զապէլէն՝ զաւակ մ'ունեցաւ Օշին, որ իրեն յաջորդեց Լե-
 ւոն Դ. անուամբ (Մ. Թ.)

IV.

Excellenti et magnifico principi nobis ut fratri domino Eurrico Dei gratia Jherusalem et Cipri Regi illustri. Jacobus etc. Cum per Simonem Saltzeti fidelem et subditum nostrum latorem presentium mittamus aliquos equos et jocalia illustri Regi Armen e. Ideo magnificentiam vestram rogamus attente quatenus si prefatum Simonem seu navem in qua navigat cum equis et jocalibus supradictis ad partes vestri domini declinare contigerit nullum sibi vel equis aut jocalibus supradictis impedimentum vel obstaculum faciatis seu fieri in vestro dominio ad aliquo p remittatis quominus ipse Simon equos et jocalia supradicta ad dictum regem ducere eaque sibi ex parte nostra valeat presentare. Data Barchinone nonis septembris anno Domini MCCCXIX.

(R. 245, f. 184.)

V.

Jacobus etc. Dilectis et fidelibus vicariis bajulis lerdariis pedagogiis et custodibus passuum et rerum prohibitarum tam in confinibus regnorum nostrorum quam in maritimis constitutis aliisque officialibus nostris ad quos presentes pervenerint salutem etc. Cum nos dederimus nunciis per illustrem felicis memorie quondam Osinum Armenie Regem nobis noviter destinatis duos equos et velimus quod ipsos de terra nostra non obstante quacumque inhibitione extrahere possint. Ideirco vobis dicimus et mandamus quatenus de dictis equis nichil pro lerdia sive pedagio exhigendo ipsos de terra nostra extrahi absque impedimento et obstaculo aliquo permittatis. In extractione vero predictorum equorum quam post sex menses sequentes minime valere volumus recuperare curetis. Data Valancie VIII idus decembris anno Domini MCCCXX.

(R. 219, f. 162 v.)

վսփաքանացն յոժարասիրութեամբ համապատասխանելու պատրաստ ենք :

Տուեալ 'ի Պարչեւլոնա 'ի 4 սեպտեմբերի յամի Տեառն 1319 :

Ն ա Պ

Ազնուատոհմ եւ մեծափառ իշխանի՝ Մեղի եղբայրացելոյ Տեառն Ծնրիկոսի(1) շնորհիւն Այ՛՝ Երուսաղէմի եւ Կիպրոսի հոյակապ թաղաւորին ևսակոբ եւն , Ժղթաբերիս Սիմոն Սալաղեւորի մեր հաւատարիմ հպատակին ձեռք կը խաւրենք "Հայոց անուանի թագաւորի(2) քա՛նի մը ձիեր եւ գոհարեղէն զարդարանքներ , Արդ թախտնձանօք կը խորհրենք Ձեր Մեծափառութենէն՝ որ եթէ յիշեալ Սիմոնը կամ իւր նաւն , որուն մէջ կը ճամբորդէ վերն բաւած ձիերով ու զարդարանքներով , Ձեր տէրութեան կողմերը հանգրպելու ըլլայ՝ , բնաւ ամենեւին բրեւ կամ ձիերուն ու զարդարանաց արկելք կամ խոչընդոտ մը չգնէք եւ կամ թոյլ չտաք որ ուրիշ մը նոյնն բնէ Ձեր տէրութեան սահմաններուն մէջ որպէս զի ինքը կարող ըլլայ այն ձիերն ու գոհարեղէն զարդերը տանիլ յիշեա թագաւորին եւ մեր կողմանէ իրեն յանձնել :

Տուեալ 'ի Պարչեւլոնա , 'ի 5 սեպտեմբերի յամի Տեառն 1319 :

Ե

Յակոբ (3) եւն . Միւրեցեալ եւ հաւատարիմ փոխանորդաց մերոց՝ պայքերուն՝ բաժառուններուն՝ հարկապահանջներուն եւ մաքսատանց ու արգիլեալ իրաց պահապաններուն , որոնք մեր Տէրութեանց թէ՛ ցամաքային եւ թէ՛ ծովային սահմանաց վրայ դրուած են , եւ ուրիշ պաշտանակալներուն՝ որոնց հասնի ներկայ գիրս , ողջոյն եւն : Մենք շնորհած ըլլալով՝ վերջերս Մեղի խաւրած անուանի եւ երջանկայի ստակ Օշին(4) Հայոց թագաւորին Դեսպաններուն երկու արու ձի , կ'ուզենք որ ասոնք առանց ա՛ եւ իցէ արգելքի մեր երկրէն դուրս հա-

(1) Այս Ծնրիկոս Բ. ք.՝ միայն թագաւոր Կիպրոսի կը ճանչնանք Սիւսաւանի մեծանուն Հեղինակը , եւ Փր. Թուրքալիկ իւր նոր հրատարակած Histoire politique et religieuse de l'Arménie քննադատական մատենին մէջ : Մեր Հեթում Բ. թագաւորը հինգ տարի (1306-10) զան կայ բանասարգել ըրած է Լամբրունի բերդին մէջ : Իսկ Օշին ժառանգութեան խնդրոյ մը համար սաստիկ վէճ ունեցաւ սոյն ներկայսին հետ :

(2) Հոս ալ յիշուած անանուն թագաւորն հարկաւ Օշինն ըլլալու է :

(3) Յակոբ Բ Արաղունի (Սպանիոյ) թագաւոր եղած է 1291էն մինչեւ 1327 . նոյն ժամանակուան Հռոմայ Սրբազան Քահանայապետն էր Բոնիֆակիոս(Բ. (1294-1303) որ Հայոց տարաբախտ իշխաններուն դաշնակից կ'ընտանէր եւ րոպական տէրութիւն , երուն արքունեաց մէջ (Մ. Թ.)

(4) Օշին՝ որդի Լեւոն Բ. ի՝ ծնած է 1283ին : Տարտնի Ա . Ռովիայ

նուրն տարուին : Ուստի կը հրամայենք եւ կը պատուիրենք ձեզի . որ յիշեալ ձիերուն համար՝ բնաւ ո՛ր եւէ՛ տուրք կամ քամ չպահանջելով՝ թոյլ տաք որ առանց խափանման եւ արգելքի մը մեր երկրէն դուրս տարուին անոնք . իսկ նոյն ձիերուն արտահանութեան հրամանագիրը . զոր կ'ուզենք որ թուականէ՝ վեց ամիս ետքը բոլորովին անոյժ ըլլայ . հոգ տանէ՛ք վերատեսնայու :

Տուեալ 'ի Վաշինգտոն , 'ի Ե րեկահմարտի յամի ծննդն (1811) :

ՀԱՅԿԱՅԵՐԵՐ

Տ Խ Ր ՈՒ Ք Ի Ի Ն

Ինչո՞ւ երբեմն գիտ աշագէս սե՛ւ , մարգարի՛
Ամպ մը ախաւր հշուշի պէս կը խա՛նի՛
Դանդիւ մը խո՛ր . ձիւի՛ն պէս սե՛ւ թախմայի՛ .
Ամբողջ հոգիս . էտ թիւնս կը պատէ :

Ինչո՞ւ հայիկ կ'ուզեմ աշագէս , սպումի՛ ,
Խուռնկի պէս ծախս ըլլայ , անբոյր փոքուի՛ .
Արձան դառնայ , մոխիր կտրի՛ . ալ չանպրի՛ն ,
Յրեխ ցրելս խեղիի պէս փրչուի՛ :

Անէացո՛ւմ . Ոչնչութի՛ւն . Փոշի՛ , Սե՛ւ ,
Դաք աւելի՞ միթէ վեհ էք , վսե՛մ էք
Եւ դո՛ւք , կեանքի լսյս հրապոյրներ . թո՛ւշ , թե՛ւ ,
Այգքան անհամ , այգքան ընչին , նըսե՛մ էք :

ԱՐՏԱԽԱԶԴ

աթոռանիստ եկեղեցւոյն մէջ թաղաւոր օծուած է 1808ին : Վերկու ան-
գամ ամուսնացաւ . նախ Հեթում Պատմչի աղայեւր . Զարգիլի . Նեւա ,
որ մեռաւ 1311ին մայիս ամսուան մէջ , եւ աշխուրջ Թովնանա-
հայեւր : Եր գոտար Փիլիպպոսի . Տարեւտայ . քչիւանին՝ Եւրեւ-
ելի . կայսր կոչուած , 1316ին : Սոյն տարին Վնտանայի մէջ . Բազա-
ին ժողով մը գումարեց ինքը՝ Կոստանդին կաթողիկոսին գահեկցիւ-
թեամբ , ուր ներկայ գտնուեցան 17 արքեպիսկոպոստունք եւ փոխկո-
պոստունք բազմամիւս հոյ քչիւաններով մէկտեղ : Վախճանացաւ Օրին
1320ին յուլիսի 20երորդ օրն , աշխիւնն այս հրամանագրին , արուած
տեալներն ամենուշտ այս պատճառաւ է որ՝ քաղեցիկս ամիս երջանկայիշա-
տակ քառուած է իրեն . (Մ. Թ.)